

Ministerul Educației al Republicii Moldova

**Proiectul
“Educație de calitate în mediul rural din Moldova”**

FORMAREA PROFESORILOR

PENTRU IMPLEMENTAREA CURRICULUMULUI MODERNIZAT

DE LICEU

ISTORIE

Suport de curs

Elaborat de: Nina Uzicov

CUPRINS:

- I. Structura și funcțiile Curriculumului modernizat (2010)
- II. Concepția didactică a disciplinei
- III. Metodologia formării competențelor și proiectarea didactică
- IV. Corelarea competențelor-subcompetențelor-conținuturilor-tipurilor de activități
- V. Strategii didactice de predare-învățare-evaluare
- VI. Proiectul unei lecții. Proiectul unei unități de învățare, centrat pe formarea competențelor elevilor

I. STRUCTURA ȘI FUNCȚIILE CURRICULUMULUI MODERNIZAT (2010)

Actualizarea standardelor în educație precum și schimbările de perspectivă, survenite odată cu adoptarea unei *pedagogii a competențelor*, a impus procesul de modernizare a **Curriculei Școlare, în speță a Curriculumului la istorie**. Această modificare presupune elaborarea curriculum-ului din perspectiva trecerii de la modelul de proiectare curriculară, centrat pe *obiective*, la modelul axat pe *competențe - un ansamblu/sistem integrat de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini, dobândite de elevi prin învățare și mobilizate în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei elevului și nivelului cognitiv al acestuia, în vederea rezolvării unor probleme cu care acesta se poate confrunta în viața reală*.

Disciplina *Istorie* își aduce contribuția la formarea și dezvoltarea competențelor-cheie europene și naționale, cu precădere în ceea ce privește calitățile civice ale viitorului cetățean. Astfel se realizează compatibilitatea Curriculum-ului național cu strategiile europene din domeniul educației, conducând la formarea unor competențe integratoare, indispensabile unei societăți democratice.

Educația istorică are un rol deosebit în dezvoltarea deprinderilor și abilităților necesare pentru a forma cetățeanul activ și responsabil. În acest context, istoria are menirea de a forma un cetățean responsabil, cu principii democratice, capabil să facă față cerințelor societății contemporane.

Beneficiarii prezentului document sînt:

- *elevii*, care trebuie să fie înzestrați, pe parcursul școlarității, cu un ansamblu de competențe funcționale, care să le permită să îndeplinească sarcini semnificative din viața reală;
- *cadrele didactice*, care vor utiliza prevederile curriculare în proiectarea calendaristică de lungă și de scurtă durată. Profesorii vor pune accent pe facilitarea învățării, încurajarea elevilor pentru a formula și a susține puncte de vedere personale, implicarea lor activă în procesul de proiectare, organizare și analiză a activităților;
- *managerii școlari*, care vor monitoriza realizarea prevederilor generale ale curriculum-ului de bază, realizarea eficientă a legăturii inter și intradisciplinare, implementarea unor proiecte comune în cadrul instituției, comunității, cu parteneri regionali și de peste hotare;
- *părinții*, care îi vor ajuta pe copiii lor să realizeze obiectivele școlii, prin crearea condițiilor bune pentru învățare, și colaborarea cu cadrele didactice, avîndu-se în vedere particularitățile individuale și interesele elevilor;
- *autorii de manuale*, care vor oferi conținuturi variate, accesibile și interesante (documente, studii de caz, sugestii didactice etc.), menite să dezvolte gândirea critică și să activeze potențialul intelectual al elevilor.

În lumina celor prezentate mai sus și în dependență de rigorile, înaintate de organele superioare de resort, dar dictate totodată și de logica lucrurilor, Curriculumul modernizat la istorie are **următoarea structură**:

1. **Preliminarii;**
2. **Repere conceptuale ale educației istorice în Republica Moldova;**
3. **Competențe-cheie/transversale și transdisciplinare pentru treapta liceală;**
4. **Competențe specifice ale educației istorice;**
5. **Repartizarea temelor pe clase și unități de timp;**

6. **Subcompetențe, conținuturi, activități de învățare și evaluare pe clase;**
7. **Strategii didactice (metodologice);**
8. **Strategii de evaluare;**
9. **Surse bibliografice.**

În procesul de modernizare a Curriculum-ului la Istorie s-au luat în considerație următoarele aspecte:

- experiența în acest domeniu a altor state europene și recomandările referitoare la studiul istoriei, cuprinse în documentele elaborate la nivel european și mondial, printre acestea enumerându-se, în mod deosebit: Recomandările Adunării Parlamentare cu privire la dimensiunea europeană a educației (Recomandarea 1111/1989), cu privire la învățarea istoriei în Europa (Recomandarea 1283/1996), cu privire la studiul istoriei în secolul XXI (Recomandarea 15/2001), cu privire la predarea istoriei în regiunile de conflict și postconflict (Recomandarea 1880/2009) și cele ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind educația în ceea ce privește păstrarea moștenirii istorice (Recomandarea nr. R (98) 5), cu privire la o politică față de „apologia urii“ (Recomandarea nr. R (2000) 13) și Memorandumul pentru educația permanentă, elaborat de către Uniunea Europeană;
- observațiile și sugestiile cadrelor didactice din republică, precum și a experților naționali și internaționali în domeniile științelor educației și istoriei;
- problema formării unor competențe integratoare la elevi, care să fie practicate în viața cotidiană;
- contribuția istoriei la profilul de formare al absolventului liceului, în mod deosebit la competențe care vizează: comunicarea, participarea la rezolvarea problemelor comunitare;
- necesitatea de integrare a istoriei cu alte obiecte de studiu din cadrul ciclului liceal.
- *modul de abordare echilibrat în studierea trecutului istoric, pornind de la analiza critică și problematică a fiecărui subiect istoric;*

Curriculumul modernizat la istorie realizează următoarele funcții:

1. **Funcția normativă** determină integralitatea și obligativitatea implementării curriculumului modernizat la istorie, reprezentând baza metodologică pentru eventualele resurse didactico-metodice la disciplină cum ar fi: manuale școlare, ghiduri metodologice, culegeri de documente, crestomații, atlase istorice etc..
2. **Funcția axiologică** promovează formarea la elevi a valorilor general-umane și naționale ca parte integrată și definitorie a competențelor;
3. **Funcția științifică** constă în prezentarea structurată și logică a conținuturilor de bază la disciplina istorie; impune în linii mari volumul și nivelul de cunoștințe, necesare elevului pentru succes educațional și pentru relevanță la evaluările sumative finale (BAC);
4. **Funcția procesuală** reprezintă procesul complex și multidimensional de creare a condițiilor adecvate pentru elev; de achiziționare relativ autonomă a cunoștințelor, abilităților; de formare a valorilor și a competențelor;
5. **Funcția metodologică** constă în corelarea corectă a tuturor componentelor cadrului educațional: competențe specifice la disciplină - subcompetențe – conținuturi-activități de învățare – activități de evaluare;

6. **Funcția evaluativă** reprezintă procesul de creare a condițiilor sistemice de evaluare a competențelor specifice la disciplina Istorie, prin crearea de instrumente și mijloace pentru o evaluare autentică la diverse nivele.

II. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A DISCIPLINEI

Disciplina Istorie reprezintă partea componentă a trunchiului comun de obiecte școlare, predarea ei fiind obligatorie în clasele a X-a-XII-a.

Învățământul istoric, de rînd cu celelalte discipline școlare, are sarcina să asigure realizarea obiectivelor și standardelor educaționale contemporane. *Educația istorică* reprezintă unul din cele mai importante și actuale subiecte școlare, care contribuie la cunoașterea trecutului, a patrimoniului cultural și la formarea cetățeanului contemporan.

Misiunea istoriei ca disciplină școlară constă în cunoașterea și înțelegerea autentică a trecutului, conștientizarea diversității tradițiilor culturale ale popoarelor lumii, pentru a depăși frontierele, a înlătura prejudecățile și a încuraja viziunea, conform căreia, stările de conflict pot fi soluționate doar prin mijloace pașnice.

Obiectivul magor al educației istorice este formarea unui cetățean activ și responsabil, proprietar al competențelor de a utiliza cunoștințele-abilitățile-atitudinile achiziționate și formate în cadrul procesului educațional, pentru o dezvoltare personală și profesională durabilă și pentru beneficiul comun.

Specific pentru didactica istoriei mai putem puncta:

○ *Educația istorică* are menirea de a motiva elevii pentru a studia istoria și a avea atitudine conștiincioasă față de patrimoniul național și universal: trecutul societății și identitatea acestora; amplasarea evenimentelor istorice în spațiul cronologic și geografic; interdependența dintre diverse fenomene și evenimente istorice; contribuția personală la procesul educațional, prin cercetarea și selectarea dovezilor întru demonstrarea obiectivismului istoric și înțelegerii faptului că nu există monopol asupra adevărului istoric;

○ *Abordarea diverselor aspecte* din perspective *economice, politice, sociale, culturale* a statelor și a popoarelor lumii la didactica istoriei universale și a românilor, în cheia **principiului problematic**. Conform acestui principiu, elevii studiază legitățile generale și specifice ale omenirii în secvențe cronologice ample: civilizațiile *antice, medievale, moderne și contemporane*;

○ *Promovarea unui demers didactic*, care are la bază funcționalitatea cunoștințelor, utilitatea lor pentru diverse situații reale, ceea ce vizează, în primul rînd, pregătirea adolescentului pentru înfruntarea provocărilor în situații cotidiene, dar și amplificarea motivației intrinsece a învățării;

○ *Predarea și învățarea istoriei*, ca proces educațional, se bazează pe particularitățile de vîrstă și individuale ale elevilor, pe preferințele lor de învățare, ceea ce în mod logic duce la dezvoltarea creativității și a personalității adolescentului;

○ *Educația unei personalități armonios integrate în societate* presupune un demers didactic, ce combină simbiotic identitatea etnică, lingvistică, culturală și religioasă a personalității cu valorile general – umane și cu principiile toleranței, întru excluderea discriminării, xenofobiei, rasismului etc.;

○ *Educația istorică* în concept postmodern asigură elevului o gamă largă de modalități, instrumente și mijloace pentru formarea și dezvoltarea diverselor competențe, în

speță a celor investigaționale, care au drept finalitate achiziții durabile și funcționale (facem referire la lucrul cu sursele istorice: colectare, selectare, sistematizare, analiză, comparație, evaluare, apreciere) ;

○ *Istoria are mernirea* de a forma sentimentul apartenenței la o anumită identitate și moștenire culturală, respectul față de trecut, față de alte popoare și culturi, precum și alte particularități necesare unor cetățeni democratici activi;

○ *Procesul educațional la istorie* are la bază valorile democratice, Drepturile Omului, respectul celui diferit de noi. Cunoașterea trecutului și a patrimoniului cultural al altor popoare contribuie la creșterea respectului reciproc, a creării condițiilor pentru o conviețuire pașnică în condițiile globalizării.

Principii, comportamente, valori și atitudini:

Strategia de modernizare a **Curriculum-ului școlar la Istorie** vizează, din perspectiva competențelor, următoarele **principii generale** ale educației:

- *democratizarea și umanizarea educației;*
- *unitate și diversitate în educație;*
- *valorificarea personalității umane prin educație;*
- *centrarea educației pe valorile naționale și general-umane;*
- *individualizarea traseului educațional;*
- *responsabilitatea față de propria formare ca cetățean;*
- *raportarea binelui personal la binele social;*
- *democratizarea relației educator-educat;*
- *echitatea socială și egalitatea șanselor;*
- *educația pentru o viață împlinită și formarea competențelor utile pentru toată viața.*

În baza acestor principii se formează **competențele, valorile și atitudinile cetățenești** ale persoanei (profilul absolventului), care:

1. promovează valorile democratice, atitudinile și comportamentele civice, cum ar fi: stabilirea unor relații pozitive cu ceilalți, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, dezvoltarea atitudinilor pro-active în viața personală și cea socială, soluționarea prin mijloace non-violente a conflictelor, stima reciprocă și toleranța etc.;
2. se implică în dezvoltarea unei societăți democratice și demonstrează responsabilitate civică;
3. se percepe ca parte a comunității, poporului, cetățean al statului, care face parte din Europa și din întreaga lume;
4. respectă cultura și tradițiile familiei, comunității și societății din care face parte, manifestă respect pentru simbolurile naționale, cunoaște și respectă cultura altor popoare; manifestă atitudine tolerantă, depășind stereotipurile și prejudecățile;
5. se orientează la valorile etice și morale fundamentale în activitate și viața cotidiană: sacralitatea ființei umane, refuz la violență, libertate, dreptate, onestitate, responsabilitate, toleranță;
6. demonstrează gândire logică, creativă și critică, posedă capacități de autodezvoltare;
7. este capabil să-și găsească locul și rolul său într-o lume în schimbare;
8. este conștient de necesitatea de a munci pentru propria dezvoltare și cea comunitară.

III. METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚELOR ȘI PROIECTAREA DIDACTICĂ

1. Ce este o competență?

Propunem câteva definiții ale competenței, esența cărora este aceeași:

a) *Competența școlară este un ansamblu/ sistem integrat de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini asimilate de elevi prin învățare și mobilizare în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei și nivelului cognitiv al elevilor, în vederea rezolvării unor probleme, cu care aceștea se pot confrunta în viața reală.*

b) *Competența reprezintă un ansamblu de cunoștințe, capacități și abilități, organizate pentru a rezolva o sarcină sau un ansamblu de sarcini, corespunzătoare exigențelor școlare.*

c) *Competența este capacitatea integrată a elevului de a realiza diverse sarcini în condiții inedite.*

Reieșind din aceste definiții, este clar că procesul educațional, conceput în cheia competențelor, îl pregătește efectiv pe elev de viață.

2. Proiectarea didactică în cheia competențelor

Pentru treapta liceală Curriculumul modernizat prevede un ciclu de competențe, deprinderi și abilități care se bazează pe achiziția competențelor-cheie dobândite. Prestanța demersului axat pe probleme este dominantă, demersul de tip cronologic fiind îndreptățit doar ca bază cognitivă. Studiarea faptelor, proceselor istorice, a personalităților, instituțiilor, popoarelor, națiunilor, statelor și imperiilor se va face avându-se în vedere următoarele aspecte:

a. **contextul istoric** (timp, spațiu, cauze, premise /factori interni și externi);

b. **caracteristicile evenimentului și/sau procesului** istoric (definire, aspecte ale desfășurării, instituții, atribuții, prevederi care se află în relații pe verticală și pe orizontală, forțe politice, sociale, grupuri, personalități);

c. **semnificațiile și impactul** faptelor și proceselor istorice (însemnătate, consecințe imediate și de perspectivă, influențe) etc.

La nivelul treptei liceale crește semnificativ importanța demersului didactic bazat pe legăturile interdisciplinare ale istoriei cu alte discipline de bază, cum ar fi: geografie, limbă și literatură română, literatură universală etc., precum și a unor discipline opționale: Istoria culturii, Istoria religiilor, Filosofie etc.

Structura și conținutul Curriculum-ului la Istorie (clasele X-XII) sînt concepute pentru trunchiul comun cu **3 ore** pe săptămîină (total 102 ore anual) pentru clasele cu *profil umanist* și **2 ore** pe săptămîină (total 68 ore anual) pentru clasele cu *profil real*. Raportul în predarea și învățarea unităților de conținuturi este de **50 % - spațiul universal; 45% - spațiul românesc și 5% - spațiul local** (regiunea, localitatea, familia, școala).

Administrarea disciplinei *Istorie*

Statutul disciplinei	Aria Curriculară	Clasa	Nr. de unități de conținut pe clase	Nr. de ore pe an	
				Profil umanist	Profil real
Disciplină obligatorie	Științe socio-umanistice	X	34	102	68
		XI	33	102	68
		XII	31	102	68

Proiectarea didactică are câteva componente esențiale, caracterizate printr-o interdependență logică:

Proiectarea calendaristică de perspectivă (de lungă durată) prevede proiectarea pentru o secvență cronologică amplă cum ar fi: proiectarea pentru un semestru sau pentru un an de studiu și proiectarea calendaristică curentă, care prevede proiectarea demersului pentru o oră sau un bloc de lecții. Este cert faptul, că autonomia profesorului este mare, proiectarea didactică ținând de atelierul personalizat al celui care realizează demersul didactic concret, fără a face abstracție de unele recomandări curriculare, care asigură realizarea finalităților și pregătirea calitativă a liceenilor pentru evaluările finale (BAC).

În lumina schimbărilor majore, intervenite în curriculumul modernizat, alături de proiectarea devenită de acum tradițională și anume proiectarea bazată pe eșalonarea conținuturilor, se recomandă o modalitate nouă de proiectare de perspectivă: proiectarea de lungă durată, în baza de unități de învățare.

Proiectarea didactică are un rol deosebit în promovarea unui demers educațional de calitate. Ținând cont de faptul, că o competență nu poate fi formată într-o secvență scurtă de timp, cum ar fi de exemplu lecția, este logic ca distribuirea materiei de studiu să fie repartizată de către cadrul didactic în unități de învățare - totalitate de teme, conținuturi, unite prin respectarea logicii interne de dezvoltare a conceptelor istorice.

Caracteristicile distincte ale unei unități de învățare ar fi:

- Coerența în raport cu competențele;
- Caracterul unitar tematic al conținuturilor, ce constituie o unitate de învățare;
- Conținuturile, integrate în unitatea respectivă, reprezintă consecutivitate cronologică;
- Promovează demersul didactic prin intermediul unor modele de predare/ învățare/ evaluare;
- Subordonează lecția, ca element operațional;
- De obicei, este finalizată prin evaluare sumativă.

Determinarea distribuirii elementelor de conținut, ce constituie o unitate de învățare, este la discreția profesorului.

Care ar fi pașii esențiali în proiectarea calendaristică de perspectivă pe unități de învățare?

1. Lectura personalizată a programei școlare:

- Determinarea consecutivității parcurgerii temelor/ conținuturilor;
- Managementul timpului, alocat unităților de învățare, a temelor etc.;
- Selectarea activităților de învățare și de evaluare.

2. Identificarea unităților de învățare:

- Identificarea temelor majore ale programei;
- Identificarea conținuturilor din programă, care pot fi asociate unei anumite teme;
- Particularizarea competențelor specifice/ subcompetențelor la conținuturile asociate temei;
- Detalierea conținuturilor după criteriul relevanței în raport cu competențele vizate;
- Verificarea în ce măsură ansamblul competențe - conținuturi permite o evaluare pertinentă; eventual, renunțarea la unele conținuturi, pe care le vom avea în vedere pentru altă/alte unități de învățare.

3. Planificarea calendaristică orientativă:

- Se întocmește la începutul semestrului/ anului școlar;
- Oferă un *cadru* care să permită adecvarea demersului didactic la situația din clasă.

Model de proiectare pe unități de învățare (secvență) :

Unitate de învățare	Competențe specifice	Conținuturi vizate	N. or.	Săpt.	Obser
Relațiile internaționale în epoca contemporană	Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate; Cunoașterea și interpretarea surselor istorice; Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie; Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor, faptelor și proceselor istorice;	Noua ordine mondială după primul război mondial; De la Liga Națiunilor la ONU; România în relațiile internaționale interbelice; Relațiile internaționale în timpul celui de-al doilea război mondial; Relațiile internaționale postbelice. Războiul rece; Destrămarea lumii bipolare. Constituirea lumii multipolare;	6	20-24.IX; 27.IX-1.X	

Proiectarea pe unități de învățare se face la început de an de studiu și poartă mai mult un caracter strategic: urmărește realizarea competențelor specifice la disciplină în secvențe cronologice ample, fără a face referire la subcompetențe, activități de învățare, resurse didactice etc. Pentru a detalia proiectarea, se va face proiectarea unităților de învățare, conform următoarei opganizări grafice:

Dat a	Subcompe tențe vizate	Detalieri de conținuturi	Activități de învățare	Resurse (materiale, procedurale, de timp)	Evaluare	Obs.
------------------	--------------------------------------	-------------------------------------	---------------------------------------	--	-----------------	-------------

IV. CORELAREA COMPETENȚELOR – SUBCOMPETENȚELOR – CONȚINUTURILOR – TIPURILOR DE ACTIVITĂȚI

Curriculumul modernizat, conceput în cheia competențelor impune noi rigori procesului educațional integral. Pentru o viziune clară a macroprocesului de proiectare, realizare și evaluare a unui proces educațional, conceput în cheia competențelor este necesar să avem o privire clară asupra ierarhizării competențelor, a interdependenței competențelor de divers rang, iar mai apoi corelării lor cu alte componente importante ale învățării. Această schemă în linii mari ar arăta astfel:

Competențe cheie/ transversale și transdisciplinare - competențe specifice ale disciplinei - subcompetențe-activități de învățare și de evaluare.

Pentru o mai bună înțelegere, desfășurăm această schemă astfel:

Competențele-cheie/transversale și transdisciplinare pentru treapta liceală sînt 10 la număr:

1. *Competențe de învățare/de a învăța să înveți;*
2. *Competențe de comunicare în limba maternă/limba de stat;*
3. *Competențe de comunicare într-o limbă străină;*
4. *Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie;*
5. *Competențe acțional-strategice;*
6. *Competențe digitale în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC);*
7. *Competențe interpersonale, civice, morale;*
8. *Competențe de autocunoaștere și autorealizare;*
9. *Competențe culturale, interculturale (de a recepta și de a crea valori);*
10. *Competențe antreprenoriale.*

Competențele specifice ale disciplinei sînt 8 la număr:

1. *Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate;*
2. *Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului istoric;*
3. *Cunoașterea și interpretarea surselor istorice;*

4. *Determinarea relațiilor de cauzalitate și schimbare în istorie;*
5. *Aprecierea critică și obiectivă a situațiilor faptelor și proceselor istorice;*
6. *Manifestarea atitudinii pozitive față de impactul evenimentelor istorice asupra dezvoltării societății;*
7. *Formarea comportamentelor democratice și valorilor general-umane;*
8. *Competența de a aprecia și păstra patrimoniul național și local în context universal.*

Competențele specifice la disciplină derivă la rândul lor în subcompetențe. Acest termen este introdus în noul curriculum pentru a simplifica proiectarea pentru o unitate mai mică de timp (este cunoscut faptul că o competență se formează într-o perioadă mai mare de timp: un semestru, un an etc. Subcompetențele sînt subordonate competențelor specifice la disciplină, orientează spre cadrul acțional, care prin repetabilitate, diversificare, adaptare la diverse condiții simulate, pregătesc elevii pentru formarea competențelor. Subcompetențele, din punct de vedere operațional, ocupă un loc intermediar între competențele specifice și activitățile concrete de învățare.

Astfel curriculumul modernizat la istorie propune **subcompetențele** respective:

Pentru clasa a X-a:

1. Utilizarea adecvată a termenilor de specialitate în alcătuirea prezentărilor orale și scrise;
2. Elaborarea axelor cronologice cu referire la evenimentele istoriei antice și medievale;
3. Utilizarea hărții ca sursă istorică de informații;
4. Analiza critică a informațiilor dobîndite din diverse surse istorice;
5. Analiza interdependenței evenimentelor din istoria antică și medievală;
6. Caracteristica fenomenelor istorice, care s-au desfășurat simultan în epocile antică și medievală la diverse popoare;
7. Analiza activității personalităților istorice;
8. Manifestarea interesului față de studierea și promovarea valorilor naționale și general-umane.

Pentru clasa a XI-a :

1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici în elaborarea comunicărilor orale și scrise;
2. Prezentarea evenimentelor istoriei moderne în baza frizelor cronologice;
3. Utilizarea hărții în determinarea schimbărilor teritoriale din epoca modernă;
4. Analiza critică a informațiilor dobîndite din diverse surse istorice;
5. Argumentarea interdependenței dintre cauzele și efectele evenimentelor din epoca modernă;
6. Analiza comparativă a fenomenelor și proceselor istorice din epoca modernă;

7. Aprecierea activității unor personalități istorice în raport cu procesele și fenomenele istorice în epoca modernă;
8. Manifestarea interesului față de promovarea valorilor naționale și general-umane.

Pentru clasa a XII-a:

1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici în elaborarea și prezentarea discursurilor orale și scrise;
2. Elaborarea frizelor cronologice cu referire la evenimentele istoriei contemporane;
3. Determinarea particularităților spațiului istoric din epoca contemporană în raport cu spațiul istoric din alte perioade;
4. Utilizarea critică a informațiilor, dobândite din diverse surse istorice cu referire la același subiect;
5. Demonstrarea legăturii dintre cauzele și efectele evenimentelor istoriei contemporane;
6. Analiza și comentarea critică a diverselor opinii cu referire la același eveniment istoric;
7. Redactarea unor eseuri cu subiecte controversate din istoria contemporană;
8. Implicarea în activități de promovarea valorilor naționale și general-umane.

După cum sînt formulate subcompetențele, ele ne gestionează spre selectarea activităților predare/ învățare, dar și a unor resurse (procesuale, de conținut, de timp etc.).

Exemplu: Competența specifică la disciplină - Înțelegerea și utilizarea limbajului de specialitate la disciplină - Subcompetența corelată pentru clasa a X-a -*Utilizarea adecvată a termenilor de specialitate în alcătuirea prezentărilor orale și scrise – Conținuturi -Texte din manual, vocabular istoric, articole din reviste și ziare cu referință la tematica respectivă, discursuri ale marilor oratori ai timpului - Activități de învățare - Ateliere de lectură și scriere, ateliere de utilizare corectă a vocabularelor, cunoașterea și însușirea procedurii tehnice de organizare a prezentărilor orale și scrise, realizarea, prezentarea, autoevaluarea, evaluarea reciprocă și evaluarea externă, lucrul asupra retenției etc..*

V. STRATEGII DIDACTICE DE PREDARE – ÎNVĂȚARE – EVALUARE

1. Referințe generale

Sintagma de *strategie didactică* este utilizată pentru simplificarea înțelegerii terminologiei metodice de ultimă oră, generalizînd de fapt prin noțiunea respectivă multiplele acțiuni metodice organizate cum ar fi: metodă, procedeu, tehnică etc.

Procesul didactic de predare-învățare-evaluare la istorie se va axa pe existența unei strategii, gîndite încă în etapa proiectării, ca un ansamblu coerent de metode și procedee, de mijloace și căi, prin care profesorul își va atinge obiectivele propuse și va dezvolta la elevi competențe specifice.

Asemenea întregii activități desfășurate în școală, strategiile didactice, ca parte a acesteia, trebuie adaptate binomului fundamental profesor-elev, deoarece lecția se desfășoară conform proiectului întocmit de profesor, care conține stabilite deciziile strategice ale acestuia, în funcție de resursele/posibilitățile personale și ale elevilor. Ele definesc liniile de orientare și pașii de urmat în procesul didactic, acestea fiind precizarea/definirea subcompetențelor, elaborarea conținuturilor, formularea lor în formă accesibilă, care să facă posibilă cunoașterea, selectarea metodelor, mijloacele utilizate și activitățile desfășurate de elevi.

Strategiile didactice vor avea în vedere rigorile curriculare și așteptările sociale: demersul didactic va deveni astfel mai coerent și va plasa elevii în situația de învățare cea mai propice, într-un context de solicitări, condiții și resurse care să permită dobândirea competențelor.

Strategiile didactice în ansamblu sînt căile pe care profesorul le urmează în beneficiul elevilor, pentru a-i determina pe aceștia să știe, să gîndească, să acționeze în conformitate cu obiectivele activității didactice. Măsura în care profesorul va asigura îndeplinirea acestor funcții ale strategiilor didactice este și cea a măiestriei sale didactice.

Strategiile de predare-învățare-evaluare sînt diverse și pot fi clasificate conform diferitor criterii. În clasificarea de mai jos am luat drept criteriu de clasificare subiectul acțiunii care se desfășoară în baza strategiei didactice vizate:

- centrare pe profesor (expunerea);
- centrare pe elev (problematizarea, modelarea, învățarea prin descoperire, algoritmizarea, emiterea de idei fără revizuire, simularea etc.);
- centrare pe ambii termeni ai binomului didactic (conversația, dialogul, discuția colectivă, discuția dirijată).

Strategiile didactice nu pot fi clasificate riguros, conform proceselor esențiale ale unei ore: predare, învățare, evaluare, deoarece însăși demersul educațional postmodern nu mai respectă cadrul formal al unei lecții clasice și de cele mai multe ori, într-o strategie, cu un potențial preponderent de evaluare, vom regăsi activități de învățare. De exemplu: eseul, ca și produs, este o metodă de evaluare, dar în procesul de elaborare a acestui eseu predomină componenta învățării: selectarea și clasificarea surselor, proiectarea ideilor principale, revizuirea textului inițial, exprimarea în scris a opiniei proprii față de o problemă, respectarea rigorilor tehnice și a criteriilor de evaluare etc..

Cu toate acestea, este recunoscut faptul că sînt **strategii didactice** care au un potențial preponderent **de predare** (*Expunerea, Discuția dirijată*), **de învățare** (*SINELG text, Lectura în perechi, Rezumate în perechi, Agenda cu notițe paralele*), **de evaluare** (*Eseul, Portofoliu, Acvariul, Testul, Proiectul individual sau de grup*).

2. Rolul strategiilor didactice în promovarea unui demers didactic, orientat spre formarea de competențe

Curriculum-ul modernizat la istorie impune noi rigori vis-a-vis de selectarea strategiilor didactice, predestinate pentru promovarea unui demers didactic bazat pe învățarea prin descoperire, simulare, analiza critică a surselor istorice, dezbateră argumentată, jocul de rol, proiectul etc. Pentru facilitarea învățării, încurajarea elevilor pentru a formula puncte de vedere personale bine documentate și argumentate, colaborarea

cu elevii în realizarea demersului didactic, *elevii* trebuie orientați spre învățarea prin cooperare, învățarea în contexte formale și nonformale, transferul de cunoștințe etc.

Cadrele didactice trebuie să selecteze metodele adecvate de predare-învățare, în dependență de mai mulți factori (profil umanist sau real; condițiile clasei și școlii, particularitățile de vîrstă și individuale, materialele avute la dispoziție, pregătirea profesorului etc.) pentru ca faptele și evenimentele istorice studiate să fie cît mai accesibile elevilor, luînd în considerație nivelul de pregătire și particularitățile de vîrstă ale elevilor, materialele didactice care le stau la dispoziție și potențialele surse de informare.

În funcție de obiectivele planificate, cadrele didactice pot utiliza atît metode tradiționale, cît și moderne: *expunerea, asaltul de idei, lectura ghidată, conversația euristică, demonstrația didactică, explicația, exercițiul didactic, studiul de caz, descoperirea didactică, utilizarea surselor, cercetarea individuală, cercetarea de grup, agenda cu notițe paralele, simularea, judecată în triadă, jocul de rol* etc.

Toate strategiile didactice de predare-învățare-evaluare sînt eficiente în măsura în care contribuie la dezvoltarea gîndirii critice, la formarea spiritului civic, a capacităților și atitudinilor elevilor. Strategiile didactice se realizează cu suportul diverselor mijloace: orale și scrise (scheme, hărți, grafice), audio-vizuale (filme, casete, resurse multimedia).

Strategiile didactice sînt modalități puse în aplicare în relațiile dintre profesor-elev și elev-elev pentru a realiza o cooperare eficientă între componentele curriculare: obiective, unități de conținuturi, activități de realizare a educației istorice.

Strategiile didactice postmoderne vin să susțină prin potențialul lor metodic un discurs didactic, care întrunește următoarele caracteristici (care apar, de fapt, ca indicatori ai eficienței utilizării strategiilor didactice):

- axarea activităților pe interesele și nevoile elevului;
- dezvoltarea gîndirii critice la elevi;
- dezvoltarea motivației pentru învățare și pentru menținerea ei durabilă;
- orientarea discursului didactic spre dezvoltarea continuă a abilităților și transformarea acestora în competențe;
- realizarea interdependenței dintre competențele transdisciplinare, competențele specifice disciplinei, subcompetențe;
- selectarea și adaptarea strategiilor didactice în dependență de particularitățile de vîrstă și individuale ale elevilor, oportunităților și intereselor elevilor;
- proiectarea și realizarea demersului didactic, reieșind din experiențele anterioare ale elevilor, întru asigurarea unei învățări durabile;
- includerea dimensiunilor interdisciplinarității, interculturalității și multiperspectivității în demersul educațional.

Profesorul contemporan organizează și monitorizează procesul educațional, pentru ai asigura acestuia un caracter coerent, dinamic și relevant. Rigorile respective vor contribui la schimbarea calitativă a accentelor demersului didactic, iar profesorul din gestionar al procesului educațional va deveni un partener de încredere al elevului în dobîndirea și acumularea cunoștințelor și în formarea lui ca cetățean cu valori și principii democratice.

Procesul predării istoriei implică iminența și perseverența profesorului de a dezvolta la elevi abilități și transformarea acestora în competențe funcționale. Construcția piramidei cunoașterii va avea la bază cunoștințele istorice. Pentru ca elevul să dobîndească aceste

cunoștințe el trebuie să posede un set de abilități, care la finele ciclului liceal, trebuie să se transforme în competențe:

- lectura conștientă, înțelegerea textelor, izvoarelor și documentelor istorice;
- analiza critică și sinteza lecturilor;
- deosebirea generalului și particularului;
- formarea unei atitudini critice asupra conținuturilor istorice.

Un important moment în utilizarea strategiilor educaționale o are **învățarea autonomă**, ce desemnează un proces de achiziționare a experienței cognitive noi și de formare a competențelor de învățare a elevului, care devine un posesor de cunoștințe și participant activ al procesului de învățare. *Cadrele didactice se vor baza pe principiile învățării autonome*, printre care se numără - stimularea și formarea spiritului activ și de inițiativă; axarea pe selectarea materialului aplicativ în învățarea autonomă; exersarea continuă; axarea pe motivarea individului; depășirea sau evitarea situațiilor de conflict și stabilirea căilor lor de soluționare; cultivarea toleranței și stimei față de alții; respectarea aspectului teleologic drept factor motivator al învățării.

Dezvoltarea operațiilor intelectuale sînt determinate de particularitățile memoriei, atenției, creativității personalității elevului.

Procesele psihice cognitive și afective, printre care percepția, gîndirea (analiza logică, situația creativă, înțelegerea, evaluarea etc.), voința etc. sînt subordonate învățării și contribuie la dezvoltarea memoriei și fundamentarea cunoștințelor. În plan psihopedagogic, preocuparea principală a profesorului și elevului o constituie identificarea procedeelelor și condițiilor optime pentru învățare. Strategiile de învățare autonomă a istoriei sînt concepute ca activități de învățare planificate, pe care elevii le pot aplica în mediul formal/nonformal/informal, pot influența pozitiv atitudinea și calitatea procesului învățării.

Un imperativ al societății contemporane este utilizarea strategiilor interactive. Procesul educațional conceput într-un format interactiv presupune o simbioză organică a strategiilor didactice de lucru în grup cu cele individuale pentru obținerea finalităților scontate. Interacțiunea profesor-elev, precum și elev –elev, permite realizarea unei proporții optime dintre învățare și aplicare, contribuind în mod substanțial la transformarea elevului într-un subiect activ al procesului educațional.

Se recomandă centrarea demersului didactic asupra acțiunilor pe care elevul va trebui să le realizeze pentru a dobîndi competențele prevăzute de Curriculum și pentru a demonstra, cu ocazia evaluărilor, stăpînirea acestora. În acest context, utilizarea metodelor de învățare activă este prioritară în raport cu metodele clasice de predare-învățare a istoriei.

Pentru utilizarea eficientă a strategiilor didactice de ultimă oră profesorul trebuie:

- Să posede un arsenal de strategii didactice, experimentate în diverse clase, cu diverse colective de elevi;
- Să cunoască procedura tehnică a acestor strategii didactice, semnificația și rostul diverselor secvențe metodice pentru promovarea unui demers didactic, orientat spre formarea de competențe;
- Să aibă competențe de monitorizare a activităților interactive, în echipă etc.;
- Să cunoască și să diminueze riscurile strategiilor utilizate;

- Să selecteze sarcinile, utilizate în cadrul acestor strategii, deoarece de calitatea sarcinilor, depinde, în mod considerabil, succesul demersului didactic;
- Să dețină instrumente de evaluare formativă și sumativă, de monitorizare a succesului etc.;
- Să posede un potențial de spontanietate.

În conformitate cu rigorile actuale, demersul didactic nu poate fi eficient, dacă nu oferă posibilități de integrare a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor acumulate de elevi la diverse discipline și dezvoltarea lor prin complementare cu anumite achiziții la lecțiile de istorie. Pentru realizarea acestui deziderat este necesară atât o sincronizare a conținuturilor cu alte discipline, cum ar fi geografia, literatura, educația civică, filosofia etc., acolo unde aceasta este posibil, cât și o conlucrare mai eficientă dintre profesorii acestor obiecte de studiu pentru combinarea efortului pedagogic și utilizarea achizițiilor de la o disciplină la alta. Interdisciplinaritatea, în sensul larg al ei, înseamnă nu doar preluarea de cunoștințe asimilate la alte discipline și utilizate în demersul didactic la istorie, dar și promovarea valorilor general-umane, modelelor comportamentale adecvate unei personalități în devenire.

3. *Evaluarea ca esență. Cum și ce evaluăm?*

O componentă organică a procesului de învățare, care de rînd cu predarea și învățarea constituie ce de-al treia element major al educației școlare, este **evaluarea**.

Funcțiile esențiale ale evaluării sînt:

- *funcția de evidență și control* a activității didactice;
- *funcția prognostică* - permite luarea unor decizii ulterioare;
- *funcția formativă* - ca rezultată a înțelegerii de către evaluați a nivelului la care se află în momentul evaluării;
- *funcția motivațională* - stimulează activitatea de învățare.

Evaluarea trebuie să se realizeze ca un proces continuu și formativ al educației. Pentru a realiza o evaluare obiectivă, profesorii trebuie să prezinte anticipat finalitățile pe care trebuie să le atingă elevii. Evaluarea autentică reflectă multiplele finalități în legătură cu formarea integră a elevilor (dezvoltarea intelectuală, dezvoltarea abilităților, formarea atitudinilor în baza valorilor general-umane și a competențelor funcționale), precum și arsenalul de modalități și strategii de evaluare.

Evaluarea autentică presupune demonstrarea cunoștințelor acumulate prin cuvinte, comportament și acțiuni. Pentru a realiza o astfel de evaluare, profesorul va avea în calcul corespondența dintre conținuturi, metodele de predare-învățare utilizate și modul de apreciere a rezultatelor învățării. Complexitatea evaluării la disciplina Istorie constă în faptul că o bună parte a sugestiilor de conținuturi au esență problematică, de aici iminenta necesitate de a avea la dispoziție instrumente de evaluare eficiente, care ar permite o evaluare obiectivă a abilităților și atitudinilor elevilor.

În activitatea educațională *evaluarea este o acțiune de cunoaștere*, care presupune colectarea datelor, prelucrarea și interpretarea lor. Din punct de vedere *operațional*, ea presupune următoarele etape:

- proiectarea evaluării, care înseamnă stabilirea obiectivelor acesteia, a procedurilor și instrumentelor folosite, baremelor de corectare-notare și descriptorilor de performanță, a timpului afectat pregătirii evaluării și activității propriu-zise;

- măsurarea rezultatelor școlare prin mijloacele și procedeele preconizate, care trebuie adecvate scopului urmărit;
- aprecierea și interpretarea rezultatelor pe baza criteriilor preconizate;
- formularea unor concluzii impuse de interpretarea rezultatelor;
- adoptarea unor decizii educaționale în funcție de concluziile formulate în urma evaluării.

În procesul educațional se vor evalua rezultate, cunoștințe, competențe, procese conform raportului dintre obiectivele proiectate și rezultatele obținute de elevi.

În cadrul procesului educațional deosebit:

- *evaluarea internă*, efectuată de profesor la orele lui sau de conducerea instituției;
- *evaluarea externă*, efectuată de persoane din afara instituției, cum ar fi Direcțiile Raionale de Învățământ și Ministerul Educației.

În funcție de scopurile urmărite, deosebit:

- *evaluarea inițială* care se realizează la începutul unui ciclu de învățământ. Acest tip de evaluare are un rol preponderent diagnostic, deoarece informațiile colectate sprijină profesorul în proiectarea didactică;

- *evaluarea formativă*, realizată pe parcursul procesului didactic, prin verificări sistematice ale elevilor pe măsură ce sînt parcurse unitățile de conținut. Acest tip de evaluare este unul de monitorizare, deoarece permite raportarea permanentă la obiectivele operaționale. Totodată, ea înregistrează progresele înregistrate de la o secvență la alta și oferă posibilitatea ameliorării acesteia prin feedback-ul obținut;

- *evaluarea rezumativă sau cumulativă*, realizată la sfîrșitul unui ciclu, la sfîrșitul semestrului sau a unui an școlar, la terminarea liceului etc.

Evaluarea se poate face într-o formă sau alta în funcție de tipul ei, de obiectivele stabilite, de nivelul clasei, de ciclul de învățământ sau de perioada istorică studiată. Fiecare tip de evaluare poate fi realizat prin mai multe metode. Astfel, evaluarea la istorie se va realiza prin două categorii de metode: tradiționale și complementare. Metodele tradiționale sînt cele consacrate în timp de experiența didactică (*evaluarea orală și scrisă*).

Alături de modalitatea, devenită oarecum tradițională de apreciere a rezultatelor de evaluare în scris, sînt recomandate și lucrări de evaluare rezumativă, bazate pe activitatea de investigație a elevilor, binevenite la capitolele cu referință la istoria locală. Lucrările de investigație pot fi atît individuale cît și în grup, specifice mai ales pentru clasele cu profil umanist. În cazul acestor forme de evaluare sînt binevenite criteriile de evaluare, elaborate de bun acord de profesor și de elevi. Aceasta va spori considerabil gradul de respectare a criteriilor de evaluare.

În continuare propunem cîteva strategii, care, utilizate corect, vor produce o evaluare autentică:

Eseul istoric - o creație proprie, care nu are pretenția de a epuiza subiectul recomandat. Eseul istoric este constituit din trei părți esențiale: enunțul problemei, analiza critică și concluziile. Elevul utilizează tema pentru a evidenția esența problemei, analiza critică a ei susținută prin

exemple concrete și argumente justificate. Pentru ca elevii să poată selecta subiecte atractive, profesorul va propune mai multe generice de eseu.

Textul istoric - lucrare de proporții mici, rezumat al elevului, elaborat la o temă anumită, propusă de profesor sau la propria dorință a elevului.

Corespondența - un mesaj, scrisoare adresată de către un elev unei personalități istorice relevante.

Caricatura istorică – elaborarea și/sau interpretarea caricaturală a unei personalități istorice, încadrarea acestei caricaturi într-un anumit spațiu geografic și cadru cronologic relevant personalității respective.

Expoziție muzeografică – colectarea, sistematizarea și asamblarea obiectelor de epocă, a imaginilor, fotografiilor, desenelor și colajelor efectuate de elevi pentru organizarea unei expoziții la finele unei teme, capitol sau an de studiu.

Cercetarea individuală – activitate individuală a elevilor care trebuie încurajați să realizeze cercetări individuale, în funcție de nivelul lor de cunoaștere și de cadrul general al învățării, încurajându-se în acest fel curiozitatea și inițiativa lor în ceea ce privește colectarea de informații și capacitatea lor de a identifica și analiza probleme istorice.

Cercetarea de grup – activitate colectivă a elevilor prin care se încurajează grupurile de elevi, clasele și școlile, pentru angajarea acestora în proiecte de cercetare sau în folosirea metodelor active, pentru a crea condiții de dialog și schimb de idei deschis și tolerant.

Proiectul de grup - activitate colectivă a elevilor, care are drept scop realizarea unui produs comun. Este o activitate de durată, constituită din trei părți componente: a) proiectare; b) informare, investigare, realizare; c) prezentarea publică a produsului final. Proiectele de grup au o rezonanță deosebită în cadrul studierii istoriei locale.

În acest caz, drept teme pentru proiectele de grup pot servi viața și activitatea unor personalități din localitatea de baștină, istoricul și destinul unor edificii culturale, cercetarea unor evenimente din istoria contemporană, cum ar fi holocaustul, foamea, deportările în masă, colectivizarea forțată, cu referință la victime și martori oculari, datini și tradiții, caracteristice localității locale. Produsul final ar putea fi mediatizat în presă ca articol sau publicat ca ediție aparte.

Portofoliul - metodă complexă, laborioasă și extinsă în timp, care are drept scop acumularea de către elev a produselor proprii, care vor fi prezentate public la anumite intervale de timp, anticipat coordonate cu profesorul.

Elevii sînt dependenți de note și, pentru ca nota obținută să exprime valența reușitei fiecărui elev, orice notă trebuie să fie în concordanță cu principiile obiectivității, transparenței etc. Trebuie de menționat că, dacă în cazul evaluării rezumative accentul se pune pe produs, atunci în cazul evaluării formative se va lua în considerație atît produsul, cît și procesul, adică efortul depus de elev în obținerea rezultatelor evaluate.

Aceste și alte tehnici, vor permite evaluarea devenirii elevului prin următoarele componente ale creșterii multidimensionale:

1. Organizarea și gestionarea de către elev a propriei scheme de învățare;
2. Managementul eficient al timpului de învățare;
3. Exprimarea adecvată și echilibrată de către elev a unor gânduri, idei, percepții, sentimente, emoții în formulă scrisă și orală;
4. Aprecierea de către elev a valorilor patrimoniului cultural (naționale și general-umane) pe care ei trebuie să și le asume ca valori comune: aprecierea și respectarea particularităților culturii naționale, a etniilor conlocuitoare și a celei universale, tradițiilor de familie și din comunitate, rolul științei și religiei în viața omului, influența lor asupra lumii;
5. Identificarea și rezolvarea de către elev a unor probleme, proiectarea și realizarea unor acțiuni, bine determinate cu finalități clare;
6. Nivelul adecvat de gândire, abilitățile și competențele de acumulare, selectare, structurare, procesare, analiză și evaluare critică a informației;
7. Elucidarea de către elev a situației pe piața muncii, conform deciziei vocaționale și profesionale, proiectarea independentă a unei linii de carieră și a unei vieți de calitate;
8. Reflecția adecvată asupra comportamentului său în familie, grupuri sociale mici și mari, capacitatea de integrare în societate;
9. Motivarea persistentă pentru o poziție civică conștientă, activă și responsabilă.

VI. PROIECTUL UNEI LECȚII. PROIECTUL UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE, CENTRAT PE FORMAREA COMPETENȚELOR ELEVILOR

Lecția rămîne și în noile condiții de implementarea a Curriculumului modernizat, axat pe competențe, secvența primară a unui discurs didactic, definit de limite cronologice și anumite modele operaționale.

Pornind de la ideea că profesorul trebuie să se bucure de autonomie în organizarea demersului didactic, nu vom stipula anumite rigori stricte în proiectarea acestui proces și ne vom limita la anumite recomandări. În funcție de preferințe și experiența didactică, recomandăm profesorului atât utilizarea cadrului tradițional, cât și aplicarea unor cadre mai noi de organizare a procesului didactic:

a) ***ERRE (Evocare – Realizare a sensului – Reflecție-Extindere)***

sau cadrul mai simplificat, și anume:

b) ***Familiarizare – Structurare – Aplicare.***

Caracteristici esențiale ale cadrelor menționate mai sus:

a) ***ERRE (Evocare – Realizare a sensului – Reflecție-Extindere)***

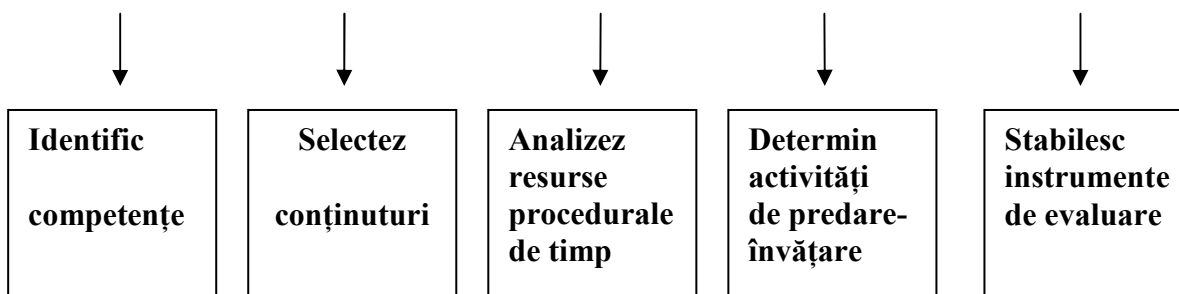
<p>Evocare</p> <p><i>Evocați, provocați interesul, stimulați elevii să se gândească la ceea ce știu.</i></p>	<p>Etapă are drept scop provocarea interesului, stimularea elevilor pentru a se gândi la ceea ce știu și pot să facă. La această etapă are loc stabilirea unor obiective ale învățării, care constituie o condiție esențială pentru formarea de cunoștințe, abilități și atitudini la cei care învață. Este necesară implicarea activă a elevilor în procesul de învățare, datorită căreia ei devin conștienți de propria lor gândire și își utilizează limbajul propriu. Pornim de la experiența personală, de la ceea ce știu elevii, deoarece acesta este determinantul principal a ceea ce putem învăța. De asemenea, scopul evocării constă în stimularea motivației elevilor pentru învățare. Învățarea autentică este un proces activ.</p> <p>Asimilările intelectuale se fac mai ușor pe o bază, care poate fi doar experiența anterioară a elevului. Este important ca la etapa de Evocare profesorul să creeze situații de problemă. Evocarea servește pentru trezirea motivației elevilor și fondarea persistenței ei pentru întreaga oră de curs sau pentru întreaga activitate.</p>
<p>Realizarea sensului</p> <p><i>Realizarea sensului cere implicarea susținută, automonitorizarea înțelegerii.</i></p>	<p>La această etapă, cel care învață vine în contact cu noile informații sau idei. Aceasta este și faza de învățare în care profesorul are influența cea mai redusă asupra elevilor, aceștia din urmă trebuind să-și mențină implicarea activă în mod independent. Sarcina principală a acestei etape este implicarea elevilor în construirea sensurilor și menținerea interesului stabilit în faza de <i>Evocare</i> și monitorizarea propriei înțelegeri a noilor conținuturi și idei.</p> <p>A monitoriza propria înțelegere înseamnă a completa schemele de cunoaștere, corelând informația nouă cu cea cunoscută. Rolul profesorului este de a susține eforturile elevilor în această direcție. Aspectul abordat se va realiza prin diverse activități de învățare, relevante obiectivelor stabilite. La această etapă elevii își vor completa desinestător cunoștințele proprii, prin intermediul diverselor strategii de lecturi active. Activitatea de exersare și de aplicare a celor învățate este un moment esențial în formarea de competențe.</p>
<p>Reflecție</p> <p><i>Dacă înveți pentru a-ți aminti, vei uita. Dacă înțelegi ceea ce înveți, îți vei aminti.</i></p>	<p>La această etapă elevii își consolidează cunoștințele achiziționate și își restructurează activ schema de învățare, pentru includerea în ea a unor concepte noi. Aici are loc învățarea durabilă, caracterizată de schimbare, spre formarea unui nou set de comportamente sau a unor convingeri noi. Această etapă urmărește câteva obiective esențiale, care preconizează ca elevii să-și exprime în propriile cuvinte ideile și informațiile învățate. Aici este bine să ne amintim și să înțelegem toată experiența parcursă în activitate.</p>
<p>Extindere</p> <p><i>Pentru a consolida cele asimilate în clasă, aplică-le în condiții reale de viață.</i></p>	<p>La această etapă are loc realizarea unor sarcini, bazate pe cunoștințele, abilitățile și atitudinile, formate la lecții, care au drept scop contribuția în mod esențial la formarea competențelor. Aceste sarcini pot fi : sondaje de opinii la o problemă comunitară controversată, o investigație în domeniul istoriei localității natale, colectarea materialelor despre datinile și tradițiile baștinii, arborele genealogic al familiei etc.</p>

b) Familiarizare – Structurare – Aplicare

Familiarizare: <i>Evocare,</i> <i>Explorare</i>	La această etapă profesorul stabilește nivelul de cunoaștere de către elevi a unor noțiuni, cu referință la tema, care urmează să fie asimilată, pentru a stimula motivația pentru învățare, oferă pretexte-problemă, creează conflicte cognitive.
Structurare: <i>Explicare</i> <i>Esențializare</i>	La această etapă profesorul ajută elevii să exprime ceea ce au observat, să formuleze concluzii, să identifice metode de lucru sau să dezvolte rezultate teoretice.
Aplicare <i>Exersare</i> <i>Extindere</i>	La această etapă profesorul propune activități pentru aprofundarea subiectului, face conexiuni cu alte discipline.

După selectarea cadrului, conform căruia va fi proiectat demersul didactic, profesorul va trebui să răspundă la câteva întrebări, care îi vor permite să vadă toate componentele lecției și interdependența logică dintre ele:

1. De ce voi face?> 2. Ce voi face?>3. Cu ce voi face? >4. Cum voi face?>5. Cât am realizat?

Înainte de a integra componentele într-un model de proiectare didactică, vom încerca să detaliam fiecare componentă în parte:

1. Identificarea competențelor: profesorul vizualizează virtual ierarhia competențelor (transdisciplinare, specifice la disciplină, subcompetențe). Menționăm că o subcompetență nu se formează în cadrul unei lecții, dar profesorul organizează astfel demersul educațional, ca el să contribuie în mod considerabil la dezvoltarea complexului de cunoștințe, abilități, atitudini, care peste o perioadă prognozabilă se vor transforma într-o competență vizată.

2. Selectarea conținuturilor: în cazul demersului educațional, bazat pe competențe, profesorul se va îngriji să selecteze astfel de conținuturi, care să-i permită elevului să-și asume responsabilitatea pentru propria învățare. Conținuturile selectate trebuie să fie mai puțin reproductive, să conțină un potențial de extindere și de dezvoltare a competențelor intelectuale, chiar în timpul orei respective.

Curriculumul modernizat la disciplină salută existența în cadrul lecției a surselor alternative la una și aceeași temă, mărturii, documente, articole de ziar, articole din reviste de specialitate, dicționare istorice, atlase istorice, materiale video, literatură artistică cu caracter istoric etc.. Este bine ca elevii să fie implicați în selectarea conținuturilor.

3. Analiza resurselor materiale, procedurale, de timp: fără analiza minuțioasă a resurselor, o proiectare reală este imposibilă.

• **Resurse materiale:** În lumina noilor exigențe cresc cerințele față de funcționalitatea cabinetului de istorie (mesele de lucru/ pupitrele să poată fi ușor reorganizate, pentru a alterna ușor și repede activitățile), să se poată utiliza pentru reorganizarea spațiului atât mesele, cât și scaunele (pentru activități în cerc, fără de bariere); se recomandă înzestrarea cu TIC (Tehnologii informaționale postmoderne): În dependență de demersul acțional, profesorul se va îngriji de postere, marchere, fișe cu lipici și alte materiale de birotică.

• **Resurse procedurale:** Un loc aparte în proiectare aparține selectării strategiilor didactice. Metodica postmodernă oferă un arsenal întreg de strategii, dar în proiectare contează nu cantitatea, ci calitatea. Selectarea strategiilor optime va depinde de subcompetențele vizate, de corelarea lor cu celelalte componente ale demersului didactic și cu sarcinile de învățare. De multe ori intervine întrebarea, dacă elevii trebuie sau nu să cunoască procedura tehnică a strategiei didactice, conform căreia se lucrează în cadrul lecției.

Pentru o conștientizare mai profundă a procesului, este bine ca elevii să cunoască procedura tehnică, mai ales dacă ea este utilizată repetat. În cazul acesta, nu se mai pierde timp pentru explicarea pașilor demersului acțional. Profesorul va lua în calcul, la selectarea strategiilor didactice, costurile tempolale, preferințele de învățare ale elevilor, particularitățile de vîrstă și individuale.

• **Resurse de timp:** Sîntem obișnuiți cu limite de timp ale unui demers didactic de 45 de min (o oră academică), 90 de min. (lecție-bloc), dar sînt posibile și alte variațiuni temporale. Cum n-ar fi, există o limită determinată de timp, care nu poate fi extinsă, deaceia profesorul va fi foarte atent cu managementul timpului. Este important să alegem un tempou optim al lecției, ca participanții la proces să nu aibă senzația, că ei sînt goniți din urmă, dar nici un tempou prea lent, pentru a evita plictiseala. Se va proiecte din aseastă perspectivă orice secvență a lecției, cu luarea în calcul, pentru secvențele în care participă elevii, a unei rezerve mici de timp.

4. Determinarea activităților de predare-învățare: această componentă determină de fapt esența și dinamismul demersului acțional. De conținutul sarcinilor, de calitatea lor depinde în mare măsură eficiența și succesul lecției. Dacă dorim ca lecția să contribuie în mod eficient la formarea de competențe, trebuie să alegem sarcini care vizează formarea de competențe (de ex., dacă noi vizăm subcompetența *Analiza activității personalităților istorice*, cl. a X-a, la lecție, putem propune elevilor să analizeze conținuturi despre personalități istorice după un anumit algoritm; exersarea repetată la alte lecții, cu alți algoritmi de analiză, ne va conduce spre formarea competenței vizate).

5. Stabilirea instrumentelor de evaluare: Complexitatea evaluării în procesul educațional bazat pe competențe constă în faptul că o competență, dar și o subcompetență nu sînt atinse la o lecție. Pentru a evalua succesul, profesorul va propune elevilor sarcini, care vor indica succesul intermediar, acțiuni pe care elevul le va putea îndeplini cu ajutorul unui

algoritm, îndrumat de profesor sau de colegi, dar care să demonstreze cert, că el a făcut pași concreți spre formarea unei competențe. Dacă vom utiliza exemplul de la punctul 4, atunci este logic, ca la etapa de evaluare, elevul să facă o prezentare orală sau scrisă a analizei unei personalități istorice. Elevul poate primi o sarcină de extindere pentru acasă, dar nu identică cu algoritmul de analiză schimbat sau analiza în baza unui algoritm elaborat de el însuși.

MODEL DE PROIECT DE LECȚIE

Tema lecției: Fapta și personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza

Clasa a XI-a (ciclul umanist);

Sala de clasă: 16, et.2;

Instituția: Liceul „I. Creangă”, mun Chișinău;

Profes/or,-oară:

Caracteristica succintă a colectivului de elevi: Clasa este alcătuită din 24 de elevi, care au capacități, aptitudini și atitudini diferite vis-a-vis de disciplina *Istorie*. Elevii posedă abilități de lucru în grup, de analiză, de argumentare etc..

Data	Subcompetențe vizate	Resurse didactice	Activități de învățare	Evaluare	Observ.
	1.Utilizarea adecvată a termenilor istorici în elaborarea comunicărilor orale și scrise;	<p><i>Procedurale:</i> Sarcină individuală; <i>Materiale:</i> Caiete de lucru ale elevilor; <i>De timp:</i>10 min(5+5)</p> <p><i>Procedurale:</i> Lucru în grup cu sarcină identică de realizare; <i>Materiale:</i>Poster e-6, marchere- de 6 culori diferite; <i>De timp:</i> 5 min.</p> <p><i>Procedurale:</i> Învățare reciprocă; <i>Materiale:</i> 6 conținuturi diverse cu referință la fapta și personalitatea lui Al.I.Cuza. Postere-6, marchere de 6</p>	<p>Evocare După anunțarea temei, elevilor li se propune să se gândească și să scrie în caietele de lucru 5 caracteristici ale lui Al.I.Cuza, argumentându-și alegerea.</p> <p>Prin simplă enumerare sau în alt mod, elevii sînt repartizați în grupuri a cîte 4. Grupurilor li se propune o sarcină identică: să –l reprezinte pe un poster pe Al. I. Cuza printr-un simbol, utilizînd realizările sarcinii individuale. După ce sarcina este finisată, posterele sînt înlăturate pentru un timp.</p> <p>Realizare a sensului <i>Învățare reciprocă.</i> Fiecare membru al grupului citește individual textul repartizat de către profesor. Nr. de texte este identic cu nr. de elevi dintr-un grup. Fiecare elev va primi sarcina să citească foarte atent</p>	Prezentările se fac la dorință și sînt asociate cu o mică discuție, în cadrul căreia profesorul îi roagă pe elevi să-și argumenteze opțiunile.	
	2.Aprecierea activității unor personalități istorice, în raport cu procesele și fenomenele istoriei moderne;				

		<p>culori diferite; <i>De timp: 20 min.</i></p> <p>Produsele finale realizate pe postere, t-10 min.</p>	<p>secvența sa. După lectura individuală concomitentă a conținuturilor, fiecare elev în grupul său va relata conținutul propriu colegilor săi. După ascultarea și discuția asupra tuturor conținuturilor, elevii se reîntorc la posterul, realizat la etapa de evocare, pentru a completa posterul cu ceea ce ei consideră necesar în urma lecturii. Completările se fac cu marchere de altă culoare, decât cel utilizat la etapa inițială.</p>	<p>Reflecție: Elevii prezintă produsul final, realizat pe poster, conform următorului algoritm:</p> <p>1. Ce trăsături, caracteristice lui Al.I. Cuza ați identificat la etapa de evocare? Prin ce v-ați argumentat opțiunile?</p> <p>2. Cu ce trăsături ați completat posterul, după lectura reciprocă? Care sînt argumentele pentru aceste completări. Faceți referință la conținuturile lecturate.</p> <p>Extindere</p> <p>Temă:</p> <p>De redactat un eseu cu genericul <i>Fapta și personalitatea lui Al. I. Cuza</i> și de realizat prezentarea lui în Power Point.</p>	
--	--	---	---	---	--

Remarcă: Lecția respectivă a fost proiectată conform cadrului **ERRE**, dar cu același succes se poate utiliza cadrul **Familiarizare – Structurare – Aplicare** sau orice alt cadru, selectat la discreția profesorului.

MODEL DE PROIECTARE A UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Vă propunem modelul de proiectare a unei unități de învățare, înaintînd drept argument pentru o astfel de proiectare posibilitatea de a vedea un demers didactic în integritatea potențialului de formare a subcompetențelor la disciplină.

Unitatea de învățare: Cultura și civilizația antică. Esență, conținut, consecințe

Data	Subcompetențe vizate	Detalii de conținuturi	Activități de învățare	Resurse (materiale, procedurale, de timp)	Evaluare	Obs.
	<p>1.Utilizarea adecvată a termenilor de specialitate în alcătuirea prezentărilor orale și scrise;</p> <p>2.Analiza critică a informațiilor dobîndite din diverse surse istorice;</p> <p>3.Manifestarea interesului față de studierea și promovarea valorilor naționale și general-umane.</p>	<p>1.Caracteristici generale și specifice ale culturii și civilizației antice;</p>	<p>Familiarizare Elevii selectează din expoziția de muzeu, autentică sau improvizată, un exponat, care reprezintă o realizare a culturii și/sau civilizației antichității.</p> <p>Structurare Elevii, repartizați în grupe a câte 4 elevi, selectează un singur exponat din cele 4, alese inițial, se documentează și pregătesc despre el un produs realizat pe poster, conform unui algoritm, elaborat din timp de</p>	<p>Expoziție de exponate ale antichității, nr. exponatelor, nr. elevilor din clasă; lucru individual; t-15 min.</p> <p>Conținuturi despre realizările culturii și civilizației antice, algoritmul pentru realizarea sarcinii; sarcină în grup cu modalitate identică de realizare; t-20 min.</p>	<p>Se fac prezentări, completări, discuții.</p> <p>Profesorul monitorizează procesul, observînd activitatea elevilor în grup</p> <p>Se fac prezentări, completări, discuții Se notează, și se</p>	

	<p>1.Utilizarea adecvată a termenilor de specialitate în alcătuirea prezentărilor orale și scrise;</p> <p>2.Analiza critică a informațiilor dobândite din diverse surse istorice;</p> <p>3.Manifestarea interesului față de studierea și promovarea valorilor naționale și general-umane.</p>	<p>2.Domenii și realizări remarcabile ale culturii și civilizației antice;</p>	<p>profesor*. Aplicare Elevii prezintă, produsul de pe poster, sub formă de spot publicitar.</p> <p>Temă:De identificat în locuința proprie utilități, care își au proveniența în antichitate. De elaborat o prezentare orală la subiectul dat.</p> <p>Familiarizare Se realizează mici relatări asupra temei pentru acasă. Utilitățile sînt notate pe un poster sau pe tablă. Profesorul le propune elevilor să realizeze o clasificare a acestor utilități.</p> <p>Structurare Elevii repartizați în grupuri a câte 4 elevi, sînt responsabilizați pentru a studia din manual și din alte surse informații despre domeniul său. După lectură, elevii relatează colegilor cele</p>	<p>Produsurile de pe postere, joc de rol, t-10 min</p> <p>Diverse surse în domeniu, algoritmul prezentării, elaborat de profesor</p> <p>Poster, marchere, Clustering, t-10 min.</p> <p>Berciu-Drăghicescu Adina, <i>Istoria universală. Epoca antică și cea medievală</i>, manual pentru clasa a X-a, Chișinău, 2007; Istoria civilizațiilor volumul I; Învățare reciprocă; t-20 min (10+10)</p>	<p>explică valența notei.</p> <p>Se fac prezentări, completări, discuții.</p> <p>Profesorul monitorizează procesul, observînd activitatea elevilor în grup</p> <p>Se fac prezentări,</p>	
--	---	---	---	--	--	--

	<p>1.Utilizarea adecvată a termenilor de specialitate în alcătuirea prezentărilor orale și scrise;</p> <p>2.Utilizarea hârtii ca sursă istorică de informații;</p> <p>3.Analiza critică a informațiilor dobândite din diverse surse istorice;</p> <p>4.Manifestarea interesului față de studierea și promovarea valorilor naționale și general-umane.</p>	<p>3.Personalități notorii ale civilizației și culturii antice.</p>	<p>asimilate, cei care ascultă fac notițe în caietele de lucru.</p> <p>Aplicare Elevilor li se propune după o mică reflecție să prezinte un minidiscurs cu genericul: Eu consider, că cele mai importante realizări ale antichității au fost în domeniul ... Colegii de clasă au dreptul să aducă contrargumente și să-l înlocuiască la tribună. Temă : De perfectat miniprezentare a și de realizat un minieseu cu același generic.</p> <p>Familiarizare Elevii privesc o prezentare PPoint despre personalități notorii ale antichității. După vizionare, elevii sînt rugați să-și aleagă cîte o personalitate notorie, care i-a impresionat cel mai mult. Structurare În baza</p>	<p>Minidezbateri, regulile dezbaterilor (simple și puține la nr.) t-15 min.</p> <p>Prezentare PPoint www.nicepps.ro TIC t-10 min</p> <p>Oameni iluștrii ai Greciei și Romei antice; Berciu-Drăghicescu Adina, ... <i>Istoria universală.</i> <i>Epoca antică și cea medievală,</i> manual pentru</p>	<p>argumentări și contraargumentări, completări, discuții. Se notează cele mai reușite prezentări</p> <p>Profesorul monitorizează procesul, observînd activitatea elevilor în grup.</p>	
--	---	--	--	--	---	--

			<p>surselor disponibile, elevilor li se propune să pregătească o informație structurată despre personalitatea selectată, conform unui ghid de învățare. *</p> <p>După realizarea sarcinii, colegii de bancă își prezintă reciproc produsele.</p> <p>Aplicare Se lucrează frontal conform <i>Ghidului pentru învățare</i>; sînt trecute pe rînd în revistă cele 6 întrebări mutiprocusuale și elevii dau răspunsuri relevante cu referință la personalitatea selectată.</p> <p>Temă: Fiecare elev pregătește o pagină de jurnal sub formă de articol, care va fi integrată de colegiul de redacție într-o revistă de specialitate cu genericul unității de învățare studiate.</p>	<p>clasa a X-a, Chișinău, 2007; Ghidul pentru învățare, disponibil, fiecărui elev; t-25 min</p> <p>Ghidul pentru învățare, proiectat pe ecran sau scris pe un poster; t-10 min.</p> <p>Proiect de grup, t-2 săptămîni</p>	<p>Discuție dirijată, completări, clarificări, precizări. Cei mai activi elevi sînt notați.</p> <p>Elevii vor fi notați diferențiat, conform aportului fiecăruia.</p>	
--	--	--	--	---	---	--

* Algoritmeele, schemele, ghidurile de învățare vor fi elaborate cu respectarea procedurii tehnice și, ținînd cont de faptul, că ele trebuie în mod obligatoriu să conțină sarcini de învățare, care să conducă la realizarea subcompetențelor.

MANUALUL ȘI ALTE SURSE DIDACTICE PENTRU PREDAREA ISTORIEI

Manualul de istorie este un instrument important în vederea promovării unui demers educațional de calitate, rolul lui schimbându-se, dar nici într-un caz diminuându-se, odată cu noile rigori impuse de Curriculumul modernizat la disciplină.

Manualul este un intermediar specific între profesor și elev, de aici marea responsabilitate pentru selectarea și recomandarea manualului elevilor. La modul ideal, elevii ar trebui să aibă la dispoziție cât mai multe manuale de alternativă (dar toate expertizate și de bună calitate), pentru a putea realiza acele sarcini majore, pe care le înnaintează Curriculumul modernizat. Sîntem însă conștienți de realități și de multe ori, impus de ele, profesorul este în situația să facă o expertiză proprie, pentru a recomanda elevilor un anumit manual. Căror exigențe trebuie să corespundă un manual de istorie, pentru a contribui la formarea de competențe? În această ordine de idei, am putea stipula:

- Caracter preponderent formativ, pentru a-i învăța pe elevi să gîndească critic și într-un spirit analitic;
- Prin conținuturile sale manualul contemporan trebuie să promoveze valorile autentice ale democrației și toleranței, Drepturilor Omului, egalității în drepturi;
- În manualele de istorie trebuie să-și găsească locul conținuturi echilibrate, care ar contribui la transformarea potențialului de antagonism etnic sau social în oportunități de reconciliere, înțelegere și conviețuire pașnică;
- Manualele de istorie trebuie să ofere oportunități de înțelegere constructivistă a trecutului și a prezentului, pentru dezvoltarea unei societăți multiculturale;
- În manuale trebuie să fie acordată o atenție sporită, din perspectivă istorică, problemelor actuale cu care se confruntă familia, comunitatea, societatea (migrație, ecologie, sărăcie etc.);
- Selectarea și modalitatea de prezentare a subiectelor sensibile și controversate, în speță din istoria sec. XX și începutul secolului al XXI-lea;
- Omiterea de conținuturi, care conțin subiecte bazate pe pejudecăți, stereotipuri și discriminare de orice gen;
- Lărgirea spațiului pentru subiectele cu referință la civilizație și cultură, cu diminuarea concomitentă a subiectelor cu referință la războaie;
- Excluderea interpretărilor emoționale a conținuturilor, oferirea șanseii ca elevul în baza a mai multe surse să-și formeze propria opinie despre diverse evenimente și procese istorice;
- Manualul trebuie să aibă un suport documentar și academic solid;
- Aparatul metodic al manualelor trebuie să fie înzestrat cu sarcini de analiză, comparație, sinteză, evaluare, deoarece anume ele formează atitudinea și cultura istorică a elevilor.

Fiind în așteptarea manualelor de istorie de ultima generație, vom utiliza în prezent manualele existente, încercînd să selectăm riguros conținuturile și activitățile metodice, relevante pentru formarea de competențe.